

IZUTSU'NUN "ETHICO RELIGIOUS CONCEPTS IN THE QUR'AN" ADLI KİTABININ URDUCA ÇEVİRİSİ ÜZERİNE*

On the Urdu Translation of the Izutsu's Book "Ethico Religious Concepts in the Qur'an"

Muhammed Halid MESUD**

Çev.:Abdülhamit BİRİŞİK***

Özet

Semantik ilmi ve Kur'an semantiği açısından bir dönüm noktası kabul edilen Japon araştırmacı Toshihiko Izutsu'nun Kur'an'a dair kitapları tüm dünyada ilgi uyandırmış ve bazı İslam ülkelerinde mahalli dillere tercüme edilmiştir. Onun ciddi ilk çalışması olan "*Ethico-Religious Concepts in the Qur'an*" adlı kitabı bunlar arasında önemli bir yere sahiptir. Izutsu'nun öğrencisi olan Pakistanlı âlim Muhammed Hâlid Mesud bu eseri Urduca'ya çevirmiş ve tercümeyle geniş bir giriş yazmıştır. Girişte onun Kazan Türklerinden Musa Cârullah ve Hintli âlimler ile olan irtibatından genişçe bahsetmiş ve eserlerinin İslâm dünyasında Kur'an yorumu için ne anlam ifade ettiğini ortaya koymuştur. Ona göre Şâh Velîyyullah Dihlevî ile başlayan Kur'an'a bütüncül yaklaşma düşüncesi ve çalışmaları Izutsu ile yeni bir çehre kazanmış ve yeni bir etki alanı oluşturmuştur. O İslâm âlimleriyle birlikte Japonları ve Batlıları da etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler

Izutsu, Semantik, Musa Cârullah, Şâh Velîyyullah Dihlevî, Kur'an'ın Bütüncül Yorumu.

Birkaç ay önce *el-Ma'arif* dergisinde Profesör Izutsu'nun "*Ethico-Religious Concepts in the Qur'an*" adlı kitabının bazı kısımlarının (Prof. Dr. M. Hâlid Mesud¹ tarafından yapılan) Urduca tercümesi yayımlanmıştı. Tercüme ülkedeki ilim adamlarının beğenisini kazandı. Bizim eski bir kadirşinas dostu-

* Makalenin orijinali: Muhammed Hâlid Mesud, "Kur'an ki Ahlakî İstihlat ka Ma'neviyâti Mutala'a: Harf-i Mütercim", *el-Ma'arif*, Lahor, April-June 2004, s. 17-31.

** Prof. Dr., Chairman of the Council of Islamic Ideology, İslâmâbâd.

*** Doç. Dr., Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi, abdulbir@uludag.edu.tr

¹ Yazısını Urduca'dan Türkçeye aktardığım Prof. Dr. Muhammed Hâlid Mesud'u (M. Khalid Masud) Türkiye'de okuyucu "*İslâm Hukuk Teorisi*" (trc. Muharrem Kılıç, İz Yayıncılık, İstanbul 1997) adlı kitabı ile tanımaktadır. Ayrıca kendisi bir süre Hollanda'daki ISIM (The International Institute for the Study of Islam in the Modern World) adlı kuruluşun başkanlığını da yapmıştır. Sn. Mesud şu anda Pakistan'ın Council of Islamic Ideology adlı İslâmî kanun yapan resmî kurumunun başkanıdır. Ben kendisi ile 1992 yılında bir yana tanışmaktayım. Kendileri 1993 yılında İslâmâbâd'da ben den Musa

Abstract

Japanese Scholar Toshihiko Izutsu, has many books on the Qur'an and other subjects. He is believed to be a turning point in the field of Qur'anic semantics. His books are highly accepted by the scholars worldwide and translated into several languages. His masterpiece *Ethico-Religious Concepts in the Qur'an* was from his earlier books in the field of Qur'anic semantics. Professor Dr. Muhammad Khalid Masud, Izutsu's student in Canada, has translated this book into Urdu language in Pakistan with a very valuable introduction about Izutsu and his relations with several muslim scholars. Musa Carullah of Kazan, Izutsu's master in Arabic and Islamic sciences had very deep influence on Izutsu. In his introduction to the translation Khalid Masud stresses on the Izutsu's method of understanding of the Qur'an. In fact Shah Wali Allah of Dehli was the first scholar who has underlined the importance of the study of Qur'an as a whole. But Izutsu and some other scholars such as Hamiduddin Farahi and Amin Ahsan Islahi have developed this method of understanding. This introduction tries to show Izutsu's relation with muslim scholars and muslim world and his importance in the field of Qur'anic studies.

Keywords

Izutsu, Semantics, Musa Cârullah, Shah Wali Allah of Dehli, Studying of Qur'an as a Whole.

muz Profesör Muhammed Enver Kitran (Belucistan Eyaleti Eğitim Bakanlığı eski Müsteşarı) tercümeyi

Cârullah Bigiyef'in Şatibi'nin *el-Muvafakat*'ına yaptığı girişi (*el-Muvafakat Neşrine Ait Bir-İki Söz*) Türkçeden Urduca'ya çevirmemi istedi, ben de çeviriyi yaparak bu talebini yerine getirdim. Çeviri kendilerinin dipnot ilaveleriyle zenginleştirilerek yayımlandı. (Allâme Musa Cârullah, "*el-Muvafakat ki İsaat key Muteallik Çend Bâteyn*", *Fikr u Nazar*, XXXI/2, İslâmâbâd Ekim-Aralık 1993, s. 19- 37. *Fikr u Nazar* International Islamic University'e bağlı Islamic Research Institute'nin Urduca ilmi dergisidir.). Ben de dipnotlarla zenginleştirmeye çalışacağım bu tercüme vasıtasıyla bir yandan Izutsu'nun hatırasını yad ederken öte yandan da bir bakıma Sn. Hâlid Mesud'un şahsına göstermiş olduğum bu âlicenaplığa teşekkür etmiş olacağım. Kendisi ile son olarak Eylül 2004'de İslâmâbâd'da yeniden görüştim ve aramızda ilmi konularda yardımlaşmanın devamı noktasında fikir birliği oluştu. Ayrıca Pakistan'a yaptığım bu seyahatte kendisini ziyaret ettiğim *el-Ma'arif* dergisinin editörü Dr. Reşid Ahmer Calenderi de Türkiye'ye defalarca gelen bir ilim adamıdır. Umarım bu tercüme Türk okuyuculara faydalı olur ve Pakistanlı dostlarımız ve ilim adamlarını ilişkilerimizin gelişmesi bakımından hoşnut eder.

dostu Muhammed Ecmel Han (1897-1969)¹⁰ özellikle anılmaya değerdir. Zira o Kur'an surelerini iniş tarihleri açısından tertip etmek için özel bir çaba göstermiştir.

Yeni dönemde Müslümanların ve gayrimüslimlerin araştırmalarında müşterek olan bir tercih de Kur'an'ın anlaşılması için onun bir kitap olduğu ve bütüncül incelenmesinin zorunlu bulunduğu gerçeğinin kabulü yönündedir. Geçmişte genellikle Kur'an tefsiri ayet ayet veya en fazla sure tertibine göre ayetlerin birbiri peşi sıra yorumlanması tarzında yapılarak kitaplara kaydedilmekteydi. Bu yapılırken temel düşünce, Kur'an-ı Kerim'in diğer kitaplar gibi okunmayacağı şeklinde kendisini göstermekteydi. Bu bakış açısı aynı zamanda Kur'an'ın birbiri ile irtibatlı bir kitap olmaktan öte konuşma (hitap) üslubu taşıyan bir vahiyler bütünü olduğu anlayışını da gün yüzüne çıkarmaktaydı. İlim ehli Kur'an'ın bu anlayışla incelenmesini onun icazının bir parçası olarak görmekle de onun kitap olarak algılanması yolundaki gayretleri boşa çıkarmışlardır. Ancak modern çağda Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasının onun kuşatıcı ve birbiri ile ilişkili bir kitap olduğunun kabul edilmesiyle ilgili olduğu hususuna vurgu yapılmıştır. Hint alt kıtasında Şâh Veliyyullah Dihlevî'nin "*el-Feyzu'l-kebir*" adlı kitabı Kur'an'ı bu tarzda inceleme yönteminin temellerini atmıştır. Müttekaddim (ilk dönem) âlimlerin dünyasında rabt-ı âyât (ayetlerin birbiri ile derin münasebeti) düşüncesi olmadığından¹¹ çok sayıda ayet mensuh kabul edilmekteydi. Zira mensuh sayılan çok sayıda ayet "zahiren diğer ayetlere muhalif veya

onlarla çelişik" olarak görülmekteydi. Şâh Veliyyullah Kur'an'ın muhtevasıyla ilgili "beşli" tasniften söz etmek suretiyle Kur'an'ın bir kitap olarak incelenmesini gerekli görmeye kalmamış buna ek olarak Kur'an konuları arasında zorunlu bir bağ kurarak nâsih-mensuh konusuna yeni bir yaklaşım ve mana getirmiştir. Ondan sonra Ubeydullah Sindî (1872-1944)¹², Hüseyin Ali ve Ahmed Ali Lahori (ö.1962)¹³ rabt-ı âyat konusunda ilave çalışmalar yaparak Kur'an'ın tamamının birbiri ile ilişkili bir kitap şeklinde okunmasını kolay hale getirmişlerdir. Hamidüddin Ferahi (ö.1930)¹⁴ ve Emin Ahsen İslahi (1903-1997)¹⁵ ise nazm-ı Kur'an konusunu (yöntem ve muhteva olarak) daha derinliğine ele almışlardır. Hint alt kıtasındaki bu birbirini izleyen çalışmalar, Kur'an'ın Kur'an ile tefsirinin mümkün olduğunu, bunun için ise Kur'an'a parçacı değil de bütüncül ve küllî yaklaşmanın ve incelemeyi buna göre yapmanın gerekliliğini güçlü bir şekilde ortaya koymuştur. Kur'an'ın anlaşılması için ortaya konan bu yöntemler ve tercihler bu dönemde yazılan tefsirler üzerinde tesirini göstermiştir. Birçok tefsirde ayet ayet tefsir tercih edilmeyle birlikte her surenin genel ve bir bütün olarak da tefsir edilmesi ve tarihi bağlantılarının ortaya çıkartılması gerekli görülmektedir. Bu dönemde Kur'ani ilimler üzerinde müstakil eserler telif edilmekte, Kur'an fihristleri ve konu indeksleri hazırlanmaktadır. Çeşitli konularda Kur'an'ın bir bütün olarak değerlendirilmesi de sunulmaktadır.

Kitaba dair bu arka plan sunulurken, çağımızdaki bu içtihat düşüncesinin ve ihya hareketlerinin Kur'an'ın anlaşılması için ortaya konulan yeni yöntem ve tercihleri daha da pekiştirdiği gerçeğini akıldan çıkarmamak gerekir. Taklit asrında kıyas sadece fikhin önemli bir kaynağı değildi; tefsir ve kelim ilimlerinin ve hatta Müslüman düşüncesinin de en temel araştırma yöntemi olmuştur. Bu ehemmiyeti şu

için bk. Binşık, Abdülhamit, Hint Altkıtası Düşünce ve Tefsir Ekolleri, İnsan Yayınları, İstanbul 2001, s. 247-259).

10 Muhammed Ecmel Han uzun bir süre (1928-1937) Allahabad Üniversitesi'nde ve başka kurumlarda öğretim üyeliği ve araştırmacılık yaptıktan sonra 1937-1958 arasında Âzâd ile birlikte onun yardımcı olarak çalışmıştır. Âzâd'ın vefatından sonra da Eğitim Bakanlığında görevine devam etmiş ve 1964'e kadar burada görev yapmıştır. İki dönem milletvekilliği de yapmıştır. Kur'an ile ilgili eseri "Tertib-i Suver-i Kur'an-ı Mecid" (1941) adını taşımaktadır (bk. Jain, Naresh Kumar, Muslims in India: A Biographical Dictionary, Manohar Publications, New Delhi 1979, I, 67-78).

11 Aslında ayetler ve sureler arası münasebet bulunduğu düşüncesi çok eskilere gitmektedir. Fahreddin er-Razi, Ehl-i Sünnet âlimleri arasında bunu tefsirinde ayrıntılı olarak gösteren ilk müfessirlerdendir. Ondan önce ve sonra da bu kabule göre tefsirler yazılmıştır. Burhanettin İbrahim b. Ömer el-Bikâi'nin (ö. 885/1480) "Nazmü'd-dürer fi tenâsübü'l-âyât ve's-suver" (I-XXII, Haydarabad-Dekken 1978) adlı hacimli kitabı bu alandaki en derli toplu çalışmadır. Kur'an ilimleri kitaplarında da bu konuya müstakil olarak değinilmekte ve konuya duyulan ilgiye dair örnekler verilmektedir. Bütün bunlardan haberdar olan sn. Hâlid Mesud'un yukarıdaki ifadesiyle ne demek istediğini tam anlayabilmemiz güçtür. Eğer bununla son dönemdeki nazm teorilerini belirtmek istiyorsa aslında bunlar da yeni değildir ve temelleri Abdülkâhîr Cürçânî (ö. 471/1078) gibi âlimlere kadar ulaşmaktadır. Hint alt kıtasında ise Al'aeddin Ali Mehâimi (ö. 835/1432) tefsiri "Tabsiru'r-rahmân ve teysiru'l-mennân fi tefsiri'l Kur'an" (Kahire-Bulak 1295/1878; I-II, Beyrut 1983) isimli tefsirinde bu konuya Şâh Veliyyullah Dihlevî'den çok önce değinmiştir. Bütün bunlar düşünüldüğünde Hâlid Mesud'un ifadesinden bu alana yoğun ilginin Şâh Veliyyullah ile başladığını anlamamız gerekmektedir.

12 Ubeydullah Sindî Sih bir ailenin çocuğu olarak doğmuş, gençliğinde Müslüman olmuş ve Ubeydullah b. İslam adını almıştır. Dâru'lülm-i Diyobend'de Şeyhü'l-Hind Mahmud Hasan Diyubendî'nin en başta gelen öğrencileri arasında yer almış ve siyasi faaliyetlerde bulunmuştur. (bk. Binşık, Abdülhamit, "Şeyhü'l-Hind Mahmud Hasan Diyobendî (1851-1920)", İlim ve Sanat, 41, İstanbul 1996, s. 55-69). Kendisi'nin Şâh Veliyyullah Dihlevî'nin usûlüne göre yaptığı "İlhâmü'r-rahmân fi tefsiri'l-Kur'an alâ usûli'l-İmâm Şâh Veliyyullah ed-Dihlevî" (th. Gulam Mustafa el-Kâsimî- M. Nür Mürşid el-Mekkî), I-II, Karaçi, ts.) adlı tefsir Musa Cârullah tarafından kaleme alınmıştır. Ayrıca çeşitli sure tefsirlerinden başka "Şâh Veliyyullah aor Un ki Siyasî Tahrik" (haz. M. Server- el-Mahmûd Akademi, Lahor, ts.), "Şâh Veliyyullah aor Un ka Felsefe" (haz. M. Server- el-Mahmûd Akademi, Lahor, ts.) ve "et-Temhîd li ta'rifî eimmeti't-tecdid" (Camşoro-Sind 1976) adlı kitapları da vardır.

13 Diyobendî ekolüne mensup olan Lahorî Pakistan'ın kuruluş yıllarında bir süre siyaset ile de meşgul olmuştur. "Kur'an'ı Aziz" adında muhtasar bir tefsiri vardır.

14 Hayat ve eserleri için bk. Zilli, İshiyâq A., "Hamidüddin Ferâhî", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), İstanbul 1997, XV, 477-478.

15 Hayatı ve eserleri için bk. Binşık, Abdülhamit, "İslâhî, Emin Ahsen" DİA, İstanbul 1999, XIX, 191-193.

şekilde bir bilgilendirme ile ortaya koymak mümkündür: O dönemde kıyas için genellikle Kur'an'ın tüm ayetlerinin incelenmesi yerine herhangi bir ayet ile istidlalde bulunulması yeterli görünüyordu. Herhangi bir ayet ile vazih ve sarih hüküm ortaya çıkmaz ise bu durumda müşabehet (benzerlik) ve illet (delil olma için ayette gizli olan bir yön ve bilgi) yöntemi ile hüküm istinbatında bulunuluyordu. Müşabehet ve illetin ölçüsünün ne olması gerektiğinin tayini Kur'an-ı Kerim yerine fıkıh ve kelamın usullerine göre yapılmaya başlanmıştır. Bu sebeple tabii olarak taklit revaç bulmuştur. Başlangıçta taklit, ilim ehline sorma ve ondan görüş alma şeklinde tezahür ederken zamanla bu her bir konuda bir imam veya mezhebin peşinden gitme şeklindeki şahsi taklit halini almıştır. Taklit geleneği fikhî mezhepleri güçlendirirken bu dolaylı olarak Kur'an tefsiri ilmini de etkisi altına almıştır. Kur'an tefsiri Kur'an'ın kendi konularından ve muhtevastan çok muhtelif mezheplerin bakış açısı ile yazılmaya başlanmıştır.

Zamanla İslâmî düşünceler üzerinde gelenek ve taklit karmaşası yaşanmış ve gittikçe güçlenmiş, Kur'an'ın anlaşılması ise geleneğe bağlı hale gelmiştir. Hâlbuki Kur'an-ı Kerim, insan ile Allah arasında doğrudan bir bağ kurmakta ve her Müslüman'ı hatta her insanı Kur'an'ın maksatları üzerinde düşünmeye davet etmektedir. Gelenek ise bu aracıbağ endişe ve korkunun kapısı olarak algılanmış, onu kapatmak için Kur'an'ın incelenmesinde geleneğin mutlaka takip edilmesi gerektiğine karar vermiştir. Tehlike olarak ise, "Kur'an'ı aracıbağ inceleme, okuyucuyu şahsi isteklerinin ve nefsi arzularının peşine düşürecekler." iddiası ortaya atılmıştır. Böyle olunca Kur'an'ın anlaşılmasının sağlıklı olup olmadığının ölçülmesi için geleneğin temel alınması gerektiği ifade edilmiştir.

İslâm tarihinin başlangıcında hadis hareketi başladı ve bu hareket, hadisi Kur'an'ın anlaşılması için bir temel kabul etti. Kur'an'ın hadise birebir uygun düşen yorumu sahih tefsir kabul edildi ve tefsir-i me'sur -eser ve rivayet üzerine oturan- adıyla anıldı. Fakat "eser" ıslahı "hadis" ıslahı karşısında çok geniştir. Hadisten maksat Hz. Peygamber'in söz ve fiilleridir. Fakat "eser"de sahabe ve tabi'unun söz ve fiilleri de yer almaktadır. Bu sebeple uygulama bakımından "eser" ile, İslâm'ın başlangıcından itibaren ilim ehli üç neslin desteğini almış olan gelenek (rivayet)¹⁶ kastedilmektedir. Aynı şekilde "eser" ıslahına atıfla bizzat hadis de gelenek (rivayet) manasında kullanılır olmuştur. Me'sur tefsir bu rivayete bağlı kalınarak yapılan Kur'an'ı anlama ameliyesine denmektedir. Bunun aksine bu usule bağlı kalınmadan yapılan tefsire tefsir bi'r-re'y (rey ile tefsir) adı verilmektedir. Aslında tefsir bi'r-rey kişinin Kur'an ayetlerini

dilediği gibi tefsir etmesi demek değildir. Aksine o, tarihi ve lisani siyak ve sibak (ayetin öncesi ve sonrası) üzerinde tam bir tefekkür ve düşünme neticesinde bir sonuca ulaşmanın adıdır. Fakat hadis hareketinin geçmişinde re'y ile tefsir şahsi emellerin peşinden gitme olarak adlandırılmış ve hakkında "kötülemeyi hak eden bir iş" kararı verilmiştir. Kur'an'ın anlaşılması hususunda övülen (mahmûd) ve yerilen (mezmûm) diye iki ayrı grup tercihi, hadis hareketinden sonra daha da şiddetlenmiştir. Sonradan Kur'an'ın fıkıh mezheplerinin, kelam firkalarının ve sûfi mesleklerin esasları üzerine sahih ya da sakim anlaşılması yolu benimsenmiştir. Şöyle ki, sahih veya sakimin ölçüsü Kur'an'ın kendisi olmak yerine gelenek (rivayet) olmuştur. Modern çağda ihya hareketleri gelenek ve taklit sebebiyle ortaya çıkan bu karmaşanın hilafına protesto sesini yükseltmiş böylece halk içinde Kur'an'ın okunması ve Kur'an'ın anlaşılması yönündeki yönelişler gittikçe güçlenmiştir. XX. yüzyılın başlarında İslâm dünyasının tümünde mescitlerde ve evlerde yapılan Kur'an dersi meclisleri çok yaygınlaştı. Bu meclisler öyle âlimlerin ortaya çıkmasına vesile oldu ki bunlar geleneksel dinî medreselerde eğitim almamışlardı, fakat Kur'an'ın anlaşılması hareketi ve Kur'an'ın kendine has üslubu sebebiyle bu kimseler halkın gözünde (dinî medreselerde yetişenler gibi) ulma rütbesi elde etmişlerdir. Hint alt kıtasında bunlar arasında Ebü'l-Kelâm Âzâd¹⁷, Ebü'l A'lâ Mevdûdî¹⁸, Gulam Ahmed Perviz¹⁹ ve Abdülmâcid Deryâbâdî'nin²⁰ adları örnek olarak verilebilir.

İhya ve tecdit hareketleri tüm İslâm dünyasında Kur'an'ın anlaşılması ve özellikle Kur'an'ın Kur'an ile tefsiri düşüncesini iyice yaygınlaştırdı. Yani tefsirlerde Arap dilinin kuralları ve meani ilminin esasları yerine ahlaki, siyasi ve toplumsal meseleler üzerinde durulmaya başlandı. Mısır'da Müftü Muhammed Abdüh (ö. 1905) ve Reşid Rıza'nın (ö.1935)²¹ *Tefsiri'l-Menar*'ı bu yeni yöneliş ve üslubun makbuliyetini daha da pekiştirdi ve Kur'an'ın genel olarak kendi tarihi akışı içinde anlaşılmasının gerekliliğini ortaya koydu. Buna göre, Kur'an ayetlerini birbirinden kopararak okumak mümkün değildir.

¹⁷ Hakkında yukarıda bilgi verilmiştir.

¹⁸ Hayat ve düşüncesi için bk. Binşık, Abdülhamit, "Seyyid Ebu'l-A'lâ Mevdûdî", Çağdaş İslam Düşünceleri (ed. Çağfer Karadaş), Arasta Yayınları, Bursa 2003, s. 51-71.

¹⁹ Ehl-i Kur'an hareketinin önde gelen şahsiyetlerinden olup aşırı bir modernist olarak kabul edilir. Hayatı, eserleri ve düşüncesi için bk. Binşık, Hind Altıktası Düşünce ve Tefsir Ekolleri, s. 371-390.

²⁰ Urduca ve İngilizce tefsiri ile Kur'an'a dair eserleri bulunan Deryâbâdî'nin hayatı, eserleri ve düşüncesi için bk. Firâkî, Tahsin, Abdülmâcid Deryâbâdî -Ahval o Âsar, İdâre-i Sekâfet-i İslâmiyye, Lahor 1993.

²¹ Abdüh ve Reşid Rıza'nın hayatı ve tefsirciliği için bk. Sâlih, Abdülkâdir Muhammed, et-Tefsir ve'l-müfessirün fi'l-İslâmî-hadis, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut 2003, s. 301-324.

¹⁶ Urduca'da "rivayet" kelimesi genellikle gelenek ve örf anlamında kullanılmaktadır.

Allâme Cevheri Tantâvi'nin tefsiri (ö. 1940)²² el-Cevahir Kur'an'ın bilimsel inceliklerinin tefsirini kendisine konu edindi. Şeyh Mahmûd Şeltût'un²³ tefsirinde Kur'an hidayeti üzerine yoğunlaşıldı ve tek tek ayetlerin tefsir edilmesi yerine her bir surenin önemli konularının ve hükümlerinin tefsirinin gerekli olduğu vurgulandı. Modern dönemde o kadar çok tefsir yazıldı ki bunların bir listesini vermek bir yana bu tefsirde ki yönelişleri kabaca ifade etmek bile bir hayli zordur. Ancak bunlar içerisinde bir yöneliş, özellikle ifade etmek istiyoruz ki o da Kur'an'ın Kur'an ile tefsiridir. Bıy yöneliş modern dönemde çok makbul olmuşsa da bunun temeli İbn Teymiyye'ye kadar gider ki kendisi "el-Kur'ânü yüfessiru ba'duhû ba'dan = Kur'an'ın bir kısmı diğer kısmını tefsir eder" usulü üzerinde çok fazla durmuştur. Mısır'da Âişe Binti's-Şati²⁴ bu usüle dayanarak "et-tefsirü'l-beyanı li'l-Kur'ân'ı Kerim" adıyla bir tefsir yazmış ve burada bazı surelerin tefsirini bizzat Kur'an'ın diğer ayetleri ile yapmıştır. Bu yeni tefsirler Kur'an'ın anlaşılması için yeni ufuklar açmışlardır. Şimdi tefsirler dil bahisleri ve fikhî hükümler ile sınırlı olmayıp Kur'an'ın anlaşılması için yeni ufuklar açmışlardır. Şimdi tefsirler dil bahisleri ve fikhî hükümler ile sınırlı olmayıp Kur'an'ın anlaşılması için ondaki tarihî ve anlamsal siyakın da anlaşılması gerektiği üzerinde durmaktadır. Bu konuda Mısırlı ilim ve fikir adamı Nasr Hamid Ebu Zeyd'in²⁵ kitabı "Mefhumu'n-nass:dirâse fi ulûmi'l-Kur'ân", özellikle anılmaya değerdir. O bu kitapta, her devrin, içinde insanların edebî metinleri okuduğu ve anladığı, kendine ait bir edebî zevkin ve anlamsal idrak çerçevesinin olduğu konusu üzerine vurgu yapmaktadır. Kur'an'ın anlaşılması için de durum böyledir.

Açıkladığımız gibi Şâh Veliyyullah Dihlevî Kur'an-ı Kerim'in Farsça tercümesi ve usul-i tefsir yoluyla Kur'an'ın anlaşılmasını geleneğin (rivayet) engelinden kurtardı. Mevlânâ Ubeydullah Sindî, Veliyyullahî düşünceleri ileri götürdü ve başka ülkelerde yaşadığı zamanlarda İslâm dünyasının diğer âlimlerini de bu düşünceden haberdar etti. Bunlar arasında Rusya'nın Müslüman liderlerinden Allâme Musa Cârullah özellikle anılmaya değerdir. Allâme Cârullah eserinin tercümesini yaptığımız Profesör İzutsu'nun hocası olduğundan onunla ilgili biraz geniş bilgi vereceğiz.

Orta Asya ve Rusya Müslümanları arasında ihya ve tecdit davasında Allâme Musa Cârullah'ın (1875-

1949) yaptıkları çok önemlidir. O, Rusya'nın Rustof şehrinde dir. Dinî eğitimini İstanbul ve Kâhire'de tamamlamıştır. Mısır'da Müftü Muhammed Abduh'a öğrenci olma şerefine kavuşmuştur. Yeni yasalara göre yüksek öğrenimini St. Petersburg Üniversitesinde tamamlamıştır. 1904 yılında Rusya Müslümanları arasında siyasi uyanış ve (dinî) eğitimi yaygınlaştırmak için çalışmalara başladı. 1917'de Rusya'da komünist ihtilali oldu. O sırada Musa Cârullah Leningrad şehrinde Müslümanların temsilcisi idi ve Lenin'e de yakın bir konuma sahipti. 1923 yılının o günlerinde "ipek mendiller olayı"²⁶ sebebiyle Mevlânâ Ubeydullah Sindî Kâbil'den Moskova'ya gitti ve orada Musa Cârullah ile buluştu. Bilahare Petersburg'da Cârullah'ın evinde misafir olarak kaldı. O günlerde Allâme Musa Cârullah ile komünist liderler arasında ihtilaf ortaya çıkmış bulunuyordu. Musa Cârullah komünizm ile birlikte İslâmî yapılanma ve Müslümanların dinî ve kültürel bağımsızlığı düşüncesini de taşımaktaydı. Hâlbuki komünist yönetim bu düşünceleri pan-islamizm olarak adlandırıyordu. 1921'den 1930'a kadar müteaddit defalar tutuklandı, hapse girdi ve sürgün yaşadı. Düşüncelerindeki paralellik sebebiyle Mevlânâ Sindî ve Allâme Cârullah'ın arasındaki dostluk iyice derinleşmişti. 1930'a gelindiğinde Musa Cârullah'ın Rusya'da yaşaması imkânsız hale geldi ve hicret ederek Afganistan'a ulaştı. Oradan da 1935 yılında Hint alt kıtasına geçiş yaptı. Hicaz, Çin ve Japonya gibi ülke ve bölgelere de gitti. Mevlânâ Sindî de kendi siyasi mücadeleleri sebebiyle Hindistan dışında bazen Afganistan bazen da Hicaz'da ikamet etmek durumunda kaldı. Bu esnada ikisi birbiri ile olan görüşmelerini sürdürdüler.

Mevlânâ Sindî 1926'dan 1939'a kadar Harem-i Şerif'te ikamet etti. Mûsâ Cârullah Hicaz'a geldiğinde Sindî ile geniş görüşmelerde bulundu. O günlerde 1931 tarihli Uluslararası İslam Konferansı Kudüs Toplantısı'nda Musa Cârullah, Allâme İkbâl ile de görüştü. O vakit Mevlânâ Sindî, Allâme Cârullah'ı Şâh Veliyyullah Dihlevî'nin görüşleriyle tanıştırdı. Sindî, Şâh Veliyyullah Dihlevî'nin yorum tarzını taşıyan tefsiri *İlhamu'r-Rahmân*'ı Musa Cârullah'a imla ettirdi.

Musa Cârullah'ın kendisi de Kur'an ilimlerine dair çok sayıda kitabın müellifidir. Bunlar arasında "Târihu'l-Kur'ân ve'l-mesâhif" ve "Fikhü'l-Kurâni'l-Kerim" adlı kitapları ile sure başlarındaki harfler konusuna dair çalışması yayımlanmıştır. Musa Cârullah'ın geleneksel tefsir tarzına yönelttiği eleştiri-

²² Hayatı ve tefsirciliği için bk. Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Tarihi, DİB Yayınları, Ankara 1988, II, 436-460.

²³ Mısırlı müfessir ve fakih.

²⁴ bk. Koç, Mehmet Âkif, Aişe Abdurrahman (d. 1332/1913) ve Kur'an Tefsirindeki Yeri, Şule Yayınları, İstanbul 1998.

²⁵ Hayatı ve düşüncesi için bk. Maşalı, Mehmet Emin, "Nasr Hamid Ebu Zeyd", Çağdaş İslam Düşünürleri (ed. Cağfer Karadaş), Arasta Yayınları, Bursa 2003, s. 171-192.

²⁶ Mahmud Hasan Diyobendî ile İngiliz hükümetine karşı ayaklanan ve Afganistan sınırına yakın bir bölgede bulunan birliklerin ipek mendiller kullanarak yaptıkları gizli yazışmalara verilen ad olup Hindistan bağımsızlık tarihi açısından çok önemlidir. (bk. Özcan Azmi, "I. Dünya Savaşı Sırasında İngilizlere Karşı Bir Hind-Osmanlı Planı Yahut İpek Mektup Komplosu", Tarih ve Toplum, XVIII/103 (Temmuz 1992), s. 36-41).

lerden anlaşıldığı kadarıyla onun Kur'an'ın anlaşılmasıyla ilgili yöntemi Şâh Veliyyullah Dihlevî ve Ubeydullah Sindî'ninkine ne kadar da yakındır. Biz aşağıda onun yazısından bir alıntı yapmak istiyoruz.

"Kur'an ayetlerini tefsir ederken, müfessirler genelde bir metod takip ederek hem tefsirlerini hem de istidlallerini usul kitaplarında beyan edilmiş esaslarla bina etmişlerdir. Kur'an-ı Kerim'in manalarını hem Arapça dil kuralları hem de rivayet gibi iki muhkem çerçeve ile tahdit ederek fikir ve akılla bulunabilecek manaları tamamen ihmal etmişlerdir. İnsanlık hayatında kanun (hukuk) olacak şer'i muhkemlik, mücmellik... gibi nazımın çeşitlerine ehemmiyet verip o hükümlerin insan hayatındaki önemine, tefsirine o kadar itina gözüyle bakmışlardır. Bu hâl İslâm şeriatının donmasına yani terakki edemeyip aynı hâlde kalmasına en güçlü bir sebep olmuştur (Mukaddime-i Muvafakat).²⁷

Allâme Musa Cârullah Hicaz'dan Hindistan'a geldi. Buradan da Japonya ve Çin'e gitti. Japonya'da tercümesini sunduğumuz eserin müellifi Toshihiko Izutsu ile buluştu. Izutsu, Tokyo Üniversitesi'nde edebiyat hocası idi. Onun doğu ilimlerine karşı bir ilgisi vardı. Allâme Cârullah ile tanışınca Arap dili üzerindeki ilgisi daha da arttı. Cârullah Arapça'nın yaygın kitaplarını ona tanıtti. Izutsu'nun bu tanışmadan sonra Kur'an-ı Kerim araştırmasına olan ilgisi de arttı. Musa Cârullah Japonya ve Çin'den sonra tekrar Hindistan'a geldi. O esnada II. Dünya Savaşı başladı.²⁸ Bhopal Nevvâb'ın²⁹ girişimleri ile bir buçuk yıl sonra serbest kaldı ve Bhopal'a gitti. 1947 yılında Türkiye'ye geçti ve orada çok büyük bir ilgi ile karşılandı. 1949 yılında Kâhire'de vefat etti.

Bu ayrıntılı bilgi sunuştaki maksadımız modern dönemde İslâm âleminde Kur'an araştırmalarının

merkezî öneminin muhtelif ülkelerin aynı fikri paylaşan insanları arasında bir bağ meydana getirdiğini ortaya koymaktır. Bu çabalarda Hint alt kıtası çok önemli bir yerde durmaktadır. Kur'an'ın anlaşılması için başlatılan bu hareketin en temel yöntemi Kur'an-ı Kerim'i tek tek parçalar yerine bir bütün olarak okumanın ve incelemenin ve Kur'an'ın yine Kur'an ile tefsirinin gereğini ortaya koymaktır. Kur'an'ın anlaşılmasında geleneğin (rivayet) engelleyiciliği ve bağlayıcılığı sebebiyle geleneğin oluşmaya başladığı ilk dönemde Kur'an'ın manaları sınırlı bir biçimde ortaya konabilmiştir. Bu tür bir düşünme tarzının en büyük sakatlığı gelenek o vakit oluşan manalara asli manalar derecesi vermekte, bu durum inanca kadar sirayet ederek ilgili ayete Hz. Peygamber ve sahabe devrinde de bu anlamın verildiği ileri sürülmektedir. Bunun bir örneği müslim-mümin ve müslim-kâfir kelimelerinin manasını tayinidir. Kur'an-ı Kerim'de müslim ve mümin imanının iki ayrı derecesi olarak açıklanır. Kur'an müslim ve kâfir arasındaki farkı açıklarken kâfirin temel yanlışlığını Allah'a karşı şükreden biri olmaması, Allah'ın kendisine tanıdığı sınırsız imkânları inkâr ederek küfr'an-ı nimette bulunması olarak bildirir. Bunun karşısında müslimin özellikleri şudur: O her an Allah'ın ihsan ve iyiliğini anar, şükreden biri olarak yaşar. Bu iyilikseverlikten dolayı içinde iman yeşerir, ortaya çıkar. Gelenek (rivayet) bu anlamları kelam ve akaid ilimlerinin ayrıntıları içinde onların gözlüğü ile götürür ve müslim ile kâfir kelimelerinin temel anlamlarını -ki bu anlamlarda insani davranış biçimi ve insan karakteri üzerinde yoğunlaşmaktadır- ortaya koymak yerine ikincil anlam üzerine vurgu yapılarak, küfrü akide ve kelamın konusu haline getirir. Böylece "kâfir" nitelemesi aslında yanlış olmamakla birlikte böylesi bir niteleme sebebiyle küfrün şükretmeme (nimeti inkâr etme=küfran-ı nimet) anlamı tamamen kaybolmaktadır.

Profesör Izutsu Kur'an-ı Kerim'i inceledi ve bu incelemesinde Kur'an lafızlarının anlamları için Kur'an lafızları sözlüklerinden istifade etti. Ona göre Kur'an'ın anlaşılması için temel yöntem şudur: Kur'an lafızlarının mesela ahlakla ilgili olanlarının hangi dereceye kadar Kur'an'ın kendisi ile ilgisi varsa bunlar için Kur'an dışındaki kaynaklar üzerine yoğunlaşmak doğru olmaz, bunun yerine bunlar için Kur'an'ın lafız hazinesini temel almak gerekir. Bu durumlarda eski sözlüklerden veya eski Arap şiirinden ayetin siyak ve sibakını çıkarmak için yardım alınabilir. Ancak bunlara bütünüyle dayanmak doğru olmaz. Çünkü Kur'an Arapça lafızlara bazı yeni manalar katmıştır. Profesör Izutsu'nun yöntemi, bir lafız alınca Kur'an-ı Kerim'de benzeri lafız veya türevlerinin bulunduğu tüm ayetleri bulup çıkarması ve incelemesi şeklinde kendisini göster-

²⁷ Musa Carullah, "el-Muvafakat Neşrine Ait Bir-İki Söz", Şabbi el-Muvafakat (trc. Mehmet Erdoğan), İz Yayınları, İstanbul 1990, I, xxi. (Halid Mes'ud bu alıntıyı tarafımızdan Urduca'ya çevirilen ve yayımlanan yukarıda dipnotta işaret edilen dergiden almıştır.)

²⁸ Dr. Riyazü'l-Hasan şunları yazmaktadır: "Musa Cârullah takriben bir hafta Kalkûta'da kaldı ve ben her gün onun yanına giderek kendisi ile buluştum. Bir gün ben kendisine sordum: "Size göre Kur'an'ın bir felsefesi var mıdır, varsa bu nasıl olmaktadır?" O dedi ki: "Şüphesiz ki Kur'an'ın bir düşüncü düzeni vardır. Kur'an'da emirler ve yasaklar varsa burada hayatın birbiri ile ilişkili bir düzeni de vardır demektir ve bunun temeli gayba imandır. Buradan her bir şey çıkmakta ibadet ve muameleatın esasları açıklanmaktadır." Sonra da o şöyle dedi. "Eğer iman olmamış olsaydı geride insanı doğru yola çekip getirecek hiçbir şey kalmazdı." Bundan sonra Musa Cârullah gelişen olaylarla ilgili geniş bir açıklama yaptı ve ben bunun sonunda: "Sana göre Hindistan'da Kur'an'ın düşünce sistemini anlayan herhangi bir âlim var mıdır?" diye sordum. O bu soru karşısında Mevlânâ Ebû'l-Kelâm Âzad'ın adını verdi. (el-Ma'rif, J January-June 2003, Lahor, s. 20). (Dipnotlar içerisinde sadece bu Hâlid Mesud'a aittir.)

²⁹ Bhopal iç işlerinde serbest dış işlerinde İngiliz yönetimine bağlı var muhtar bir emirliktir. Bhopal Emiresi ile evlenen Siddık Hasan Han (1890) bir süre burada önemli ilmi faaliyetler yürütmüştür.

mehtedir. Sonra da içinde bu lafız ile aynı anlamı veya zıt anlamı taşıyan ayetleri bulup çıkartırdı. Ayrıca bu lafzın geniş olarak açıklandığı ayetleri bulmak için de araştırma yapardı. Bu incelemede ne sadece birkaç ayet seçilmiş ne de araştırmacının araştırmasında elde etmeye çalıştığı manayı ortaya çıkaracak olan ayetler ile yetinilmiştir. Kişi, bu Kur'an hazinesini ve bunların manalarını ortaya koyan parçaların temelleri üzerinde incelenen lafzın gerçek planını karşısına koyar. Bu planda sadece bir tane aynı anlamlı veya bir tane zıt manalı lafız üzerinde yetinilmez aksine Kur'an'ın tüm ayetlerini kapsayacak bir bakış getirilir. Anlamın basitçe çıkarılması yerine anlam istikra (tümevarım) yönteminin temelleri üzerine ortaya çıkarılır. Bu, kendisi ile arzulanan maksadın gerçekleştiği tücheş ayetin seçilmesiyle yapılan bir çalışmadan, çok belirgin bir şekilde daha iyi bir yöntemdir. Özetle söylemek gerekirse, bu anlamsal araştırma yöntemi İzutsu'nun elimizdeki bu kitapta tercih ettiği anlama yöntemidir. Bu kitap, yukarıda da bahsedildiği gibi, Kur'an'ın anlaşılması için yürütülen çabaların güçlü bir halkası olarak kabul edilmelidir. Bu kitap, İslâm dünyası ile birlikte Japonya'da da Kur'an araştırmalarının gelişmesine vesile oldu. Bunun ayrıntısı İzutsu'nun aşağıda özetle sunacağımız hayat hikâyesinden de anlaşılmaktadır.

Toshihiko İzutsu 4 Mayıs 1914 tarihinde Japonya'nın Tokyo şehrinde doğdu. 7 Ocak 1993 tarihinde Kamakura şehrinde öldü. Eğitimini tamamladıktan sonra 1937 yılında Keio Üniversitesi'nin edebiyat bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Yukarıda da açıklandığı gibi, o günlerde Allâme Musa Cârullah ile tanıştı ve düzenli olarak İslâm, Arapça ve Kur'an üzerinde çalışmaya başladı. O vakitler Japonya'da bu konulara ilmi olarak ilgi duyan ilim ehlinin sayısı bir hayli azdı. O, çok çabuk bir şekilde bu konularda kendisine bir alan açtı ve 1949 yılında Arapça, Yunanca ve bir takım diğer eski dillerin eğitimini vermeye başladı. 1954 yılında Diller Enstitüsü'nde profesör oldu. 1957-1959 yılları arasında Kur'an'ı Japonca'ya tercüme ettiği elimizdeki bu kitabı yazdı. 1960 yılında Keio Üniversitesi'nden edebiyat doktoru (D.Lit.) derecesi aldı. Profesör sıfatıyla ders vermek üzere 1962 yılında Kanada'nın McGill Üniversitesi'ne davet edildi. Mütercim (M. Hâlid Mesud) ona burada öğrencilik yapma bahtiyarlığına erişti. İzutsu 1975 yılında Kanada'dan İran'a gitti ve orada felsefe alanında hizmet veren bir kurumda görev yaptı. 1979 yılında Japonya'ya döndü ve vefatına kadar burada hizmet verdi. İzutsu sağlığında çok sayıda ilmi kuruluşta üye sıfatıyla bulundu. Keio Üniversitesi - Japonya, Tahran Üniversitesi - İran, Arap Akademisi - Mısır, Uluslararası Felsefe Enstitüsü - Fransa bunlar arasındadır.

Eserleri: Profesör İzutsu'nun çeşitli konulara dair eserlerinin sayısı yüzü bulmaktadır. Onun kitaplarının büyük bir kısmı Avrupa ve diğer dünya dillerine çevrilmiştir. 1991-1993 yılları arasında eserlerinden yapılan seçmeler 12 cilt halinde Tokyo Üniversitesi tarafından yayımlanmıştır. Biz aşağıda onun İslâmî ilimler ile ilgili olan eserlerinin adlarının Urduca tercümelerini ve yayım tarihlerini vereceğiz. Japon dilinde yazılan eserlerinden bazıları şunlardır:³⁰

1. Arap Düşünce Tarihi (Arabica Shisoshi), Tokyo 1941.
2. Doğu Hindistan'da İslâm Fıkhının Tarihi, Tokyo 1942.
3. Arap Dilinin Temelleri, 1949.
4. Hz. Muhammed (Mahomet), Tokyo 1952, 1959.
5. İslâm Düşünce Tarihi (Islamic Shisoshi), Tokyo 1975³¹.
6. İslâm'ın Doğuşu (Islam Seitan), Tokyo 1979.
7. İslâm Kültürünün Temelleri (Islam Bunka), Tokyo 1981.
8. İslâm Felsefesinin Kökleri (Islam Tetsugaku no Genzö), Tokyo 1980, 1982
9. Kur'an'ı Düşünme/Okuma (Koran o Yamu), Tokyo 1983
10. İslâm ve Yahudi Felsefe Geleneklerinde İnsan ve Tanrı, 1991.

İzutsu'nun İngilizce ve diğer Avrupa dillerinde İslâm ile ilgili kitaplarından bazıları ise şunlardır.

1. Kur'an'da Dinî ve Ahlakî Kavramlar, Tokyo 1959 (Şu anda elimizde olan bu kitabın tercümesidir.)³²
2. Vahiy Tasavvurunun Lugavi Tahlili, 1965
3. İslâm Kelam İlminde İman Tasavvuru (The Concept of Belief in Islamic Theology: A Semantic Analysis of 'iman' and 'İslâm') Tokyo 1965, 1980³³
4. Tasavvuf ve Taoculuğun Karşılaştırmalı İncelemesi: İbn Arabî ve Lao Tzu (A Comparative Study of the Key Philosophical Concepts in the Sufism and Taoism: İbn Arabî, Lao Tzu, Chuang Tzu), Tokyo 1966, 1967³⁴.

³⁰ Eserlerinin Türkçe yazımında ve baskı yer ve tarihlerinde tashih ve ekleme türünden tasarruflarda bulunuldu. (Mütercim).

³¹ Bu eser "Arap Düşünce Tarihi"nin geliştirilmiş yeni bir edisyonudur.

³² Kitap Türkçeye "Kur'an'da Dinî ve Ahlakî Kavramlar" (trc. Selâhattin Ayaz, İstanbul 1984) adıyla çevrilmiştir.

³³ Kitap Türkçeye "İslâm Düşüncesinde İman Kavramı" (trc. Selâhattin Ayaz, İstanbul 1984) adıyla çevrilmiştir.

³⁴ Kitap Türkçeye "İbn Arabî'nin Fusus'undaki Anahtar Kavramlar" (trc. Ahmet Yüksel Özemre, İstanbul 1998) adıyla çevrilmiştir.

5. İslâm'da Metafizik Düşüncesinin Temel Şablonu / Planı, 1971.

6. Vahdet-i Vücûd Nazariyesinin Tahlili: Doğu Felsefecilerinin Metafizik Düşüncesi.

7. İslâm Metafizik Düşüncesinde Varlığın Mahiyeti ve Külli Fitrat Silsilesi (The Concept and Reality of Existence), Tokyo 1971,1974³⁵.

8. İslâmî Tasavvufta ve Zen-Budizmde Yaratmanın Sürekliliği Düşüncesi, 1977.

9. Mîr Damad ve Onun Metafizik Felsefesi, 1977.

10. İslâm Tasavvufunda Benlik-Marifet-i Nefs Meselesi: Necmettin Kübrâ ve Sûfi Psikoloji, 1978.

11. Kur'an'da Allah ve İnsan: Kur'an'daki Kainat Tasavvurunun Mana ve Muhteva Bakımından İncelenmesi (God and Man in the Koran), Tokyo 1964, 1980³⁶.

12. İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vucûd ve Yaratmanın Sürekliliği, 1980.

13. Hakîm Sebvârî'nin Metafizigi, 1990.

Profesör Izutsu İslâmî ilimlere dair eser yazdığı gibi Masaka Takaşita'nın ifadesiyle Japonya'da İslâm hakkında ilmi araştırma geleneğini de o başlatmıştır. Onun ilmi kişiliği sadece Japonya'da değil tüm dünyada kabul edilmektedir. Başlangıç düzeyindeki eğitimi tamamıyla Japonya'da olmuşsa da ilmi eserleri için İngiliz dilini tercih etmiştir. Bu sebeple o Japonya'dan çok dışarda meşhur olmuştur. Onun ve öğrencilerinin İslâmî ilimlerdeki öncülüğü çok açık bir şekilde ortadadır. Günümüzde Japonya'da İslâm ilimleri merkezleri bulunmaktadır. Japon öğrenciler İslâmî ilimler öğrenmek için uzun bir süre çoğunlukla Mısır'a, İran'a veya Batılı üniversitelere gittiler. 1980 yılında Japonya'da merkezler kurulmaya başladı. 1982 yılında Tokyo Üniversitesi'nde İslâmî İlimler Bölümü ve 1987'de International University of Japan'da Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü kuruldu. Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nün başkanı Profesör Izutsu'nun öğrencisi Toshio Koroda idi. Bu enstitü ilmi ve akademik dergiler de neşretmektedir.

Japon ilim adamlarının eserlerinin konuları arasında modern dönemde siyasi durumlara ek olarak İslâm felsefesi, tasavvuf ve Kur'an ilimleri de bulunmaktadır. Kocirona Kamora, Shigiro Kamada ve Agiro Matsomoto Gazzâlî, Molla Sadrâ, Allâme Kazvîni, Ruzbihzn Bakî, Deylemî ve İbn Arabî'nin düşüncesi üzerine araştırmalar yayımlanmıştır.

Bunlar arasında Kanka Gaya'nın Şâh Veliyyullah Dihlevî'nin "*Heme'ât*" adlı kitabı üzerine yaptığı çalışması okuyucuların ilgisini çekebilecek türdendir. Japonya'da İslâmî ilimler içinde Kur'an ve irfan konularında hazırlanan eserler üzerinde Profesör Izutsu'nun tesiri oldukça belirgindir. Kur'an'ın Japonca tercümeleri arasında Izutsu'ya ait olan da bulunmaktadır. Izutsu'nun Kur'an araştırmalarında ortaya koyduğu "Yaratma ve Helak" adlı kitap özellikle önemlidir. Kur'an istihlamlarının tahlili ve açıklanması sadedinde Makino, hocası Izutsu'nun ortaya koyduğu usulleri kullanmıştır. Bu yöntemleri kullanan bayan Yoshiko Oda Kur'an'da takva tasavvurunu tahlilî bir biçimde çalışmıştır. Japonya'da Profesör Izutsu'nun Japon öğrencileri arasında Shina Makino (Tokyo Üniversitesi), Toshiyo Koroda (International University of Japan) ve Hitoshia Kararashi'nin (Tosko Bayo Üniversitesi) adı öne çıkmaktadır. Shina Makino'nun hadis bölümünde ortaya koyduğu önemli çalışma Sahih-i Buhârî'nin Japonca çevirisidir.

Elinizdeki bu kitabın çevirisinde ifadesini zaruri gördüğüm bazı problemlerle karşılaştım. Urduca'nın kendisine özgü bir karakteri vardır. Uzun ve çapraşık cümlelere uygun değildir. Bu sebeple biz mümkün olduğu yerlerde uzun ve karışık İngilizce cümleleri Urduca'ya çevirirken onları kısa sade cümleler haline getirdik. İkinci mesele isimlerdir. İngilizce veya gayr-i Urdu isimleri nasıl yazmak gerektiği hususunu düşündük ve biz şöyle yaptık: Kitapların isimlerini Urduca'ya tercüme ederek verdik ve gerekli gördüğümüz durumlarda dipnotta kitabın İngilizce orijinal adını Latin harfleriyle yazdık. Avrupalı yazarların isimlerinin yazılması konusu da farklı bir husustur. Bunların tercümesi mümkün olmadığı için metinde okunuşlarını Urduca olarak gösterdik dipnotta ise orijinallerini yazdık. Urduca'nın aksine İngilizcede tazim lafızları çok az kullanıldığından biz Urduca tercümede Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed (s.a.v.) yazımlarını tercih ettik. Kitabın aslında ayet, hadis, şiirler ve Arapça ibarelerin İngilizce tercümesi verilmiştir. Biz ayet ve hadislerin Arapça orijinal şekillerini verdik ve mümkün mertebe şiirleri ve diğer ibareleri de bulabildiğimiz kadıyla Arapça asıllarıyla birlikte sunduk. Bu arama esnasında musanniflerin çoğunun verdiği kaynaklara ulaşmak mümkün olmadığından böylesi durumlarda biz kendimiz dipnotta kendi kaynaklarımızı gösterdik. Burada son olarak kitabın naşiri olan McGill Üniversitesi'ne ve Dr. Reşid Ahmed Calenderi'ye teşekkür ediyorum. Onun yardımı olmasa idi bu çalışma tamamlanamazdı.

35 Kitap Türkçeye "İslâm'da Varlık Düşüncesi" (trc. İbrahim Kalın, İstanbul 1995) adıyla çevrilmiştir.

36 Kitap Türkçeye "Kur'an'da Allah ve İnsan" adıyla çevrilmiştir.